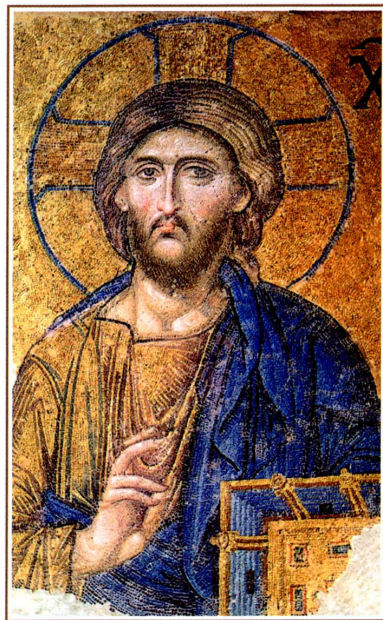

Hittani Kongregáció „Dominus Iesus” nyilatkozat

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Dominus Iesus

A Hittani
Kongregáció
nyilatkozata
Jézus Krisztus
és az Egyház
egyetlen
és egyetemesen
üdvözítő voltáról

Impresszum

**A Hittani Kongregáció
„Dominus Iesus”
nyilatkozata
Jézus Krisztus és az Egyház
egyetlen és egyetemesen
üdvözítő voltáról**

Fordította:
Dr. Diós István

Lektorálta:
Dr. Németh László

Római Dokumentumok

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című füzet elektronikus változata. A füzet a Szent István Társulat kiadásában, Budapesten jelent meg 2000-ben, az ISBN 963 361 187 3 azonosítóval. Az elektronikus változat a Szent István Társulat engedélyével készült.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
Bevezetés	4
I. Jézus Krisztus kinyilatkoztatásának teljessége és véglegessége	7
II. A megtestesült Logosz és a Szentlélek az üdvösség művében	10
III. Jézus Krisztus üdvözítő misztériumának egyetlen és egyetemes volta	13
IV. Az Egyház egyetlensége és egysége	15
V. Egyház, Isten Országá és Krisztus Országá	17
VI. Az Egyház és a vallások kapcsolata az üdvösséggel	19
Befejezés	22

Bevezetés

1. Az Úr Jézus mennybemenetele előtt megparancsolta tanítványainak, hogy hirdessék az Evangéliumot az egész világnak és kereszteljék meg az összes nemzetet: „Menjetek el az egész világra, és hirdessétek az Evangéliumot minden teremtménynek. Aki hisz és megkeresztelkedik, üdvözülni fog, aki nem hisz, elkárhozik” (*Mk 16,15–16*); „nekem adatott minden hatalom a mennyben és a földön. Menjetek tehát és tegyétek tanítványommá mind a népeket. Kereszteljétek meg őket az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevében, és tanítsátok őket mindannak megtartására, amit parancsoltam nektek. Íme, én veletek vagyok minden nap a világ végezetéig.” (*Mt 28,18–20*; vö. *Lk 24,46–48*; *Jn 17,18*; *20,21*; *ApCsel 1,8*.)

Az Egyház egyetemes küldetése Jézus Krisztus parancsából fakad, és a századok folyamán Isten, az Atya, a Fiú és a Szentlélek misztériumának és a Fiú megtestesülése – mint az egész emberiség számára üdvözítő esemény – misztériumának hirdetésével teljesül. A keresztény hitvallás alaptételei ezek:

„Hiszek az egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek, minden láthatónak és láthatatlannak Teremtőjében. Hiszek az egy Úrban, Jézus Krisztusban, Isten egyszülött Fiában, aki az Atyától született az idő kezdete előtt. Isten az Istentől, Világosság a Világosságtól, valóságos Isten a valóságos Istentől, született, de nem teremtmény, az Atyával egylényegű, és minden általa lett. Értünk, emberekért, a mi üdvösségünkért leszállott a mennyből. Megtestesült a Szentlélek erejéből Szűz Máriától, és emberré lett. Poncius Pilátus alatt értünk keresztre feszítették, kínhalált szenvedett és eltemették. Harmadnapra föltámadott az írások szerint, fölment a mennybe, ott ül az Atyának jobbján, de újra eljön dicsőségben ítélni élőket és holtakat, és országának nem lesz vége. Hiszek a Szentlélekben, Urunkban és éltetőnkben, aki az Atyától származik; akit éppúgy imádunk és dicsőítünk, mint az Atyát és a Fiút. Ő szólt a próféták szavával. Hiszek az egy, szent, katolikus és apostoli Anyaszentegyházban, vallom az egy keresztiséget a bűnök bocsánatára, várom a holtak feltámadását és az eljövendő örök életet. Ámen.”¹

2. Az Egyház a századok folyamán hűségesen hirdette és tanúsította Jézus Evangéliumát, a második keresztény évezred végén azonban e küldetés még messze van beteljesedésétől.² Ezért ma még aktuálisabb, mint korábban, Pál apostol felkiáltása minden megkeresztelt ember missziós elkötelezettségéről: „hogy az Evangéliumot hirdetem, azzal nem dicsekedhetek, hiszen ez kényszerű kötelességem. Jaj nekem, ugyanis, ha nem hirdetem az Evangéliumot!” (*IKor 9,16*) Innen érthető, hogy a Tanítóhivatal különleges figyelmet fordít az Egyház evangelizáló küldetésének megalapozására és támogatására, mindenekelőtt a világ vallásos hagyományaival kapcsolatban.³

Tekintettel az értékekre, melyeket e vallásos hagyományok tanúsítanak és fölkinálnak az emberiség számára, az Egyháznak a nemkeresztény vallásokkal való kapcsolatáról szóló zsinati nyilatkozat pozitívan és nyitottan ezeket mondja: „A katolikus Egyház semmit sem utasít el abból, ami ezekben a vallásokban igaz és szent. Őszinte tisztelettel szemléli ezeket a magatartásformákat és életmódokat, erkölcsi parancsolatokat és tanításokat, melyek sokban különböznek attól, amit ő maga hisz és tanít, mégis nemritkán tükrözik annak az igazságnak a

¹ Az I. Konstantinápolyi zsinat hitvallása. DS 150.

² Vö. II. János Pál pápa. *Redemptoris missio* enciklika 1. pont; AAS 83 (1991) 249–340.; EV 12/547–549.

³ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Ad gentes* határozat; *Nostra Aetate* nyilatkozat; EV 1/1087–1242; EV 1/853–871; VI. Pál pápa, *Evangeliū nuntiandi* apostoli buzdítás; AAS 68(1976)5–76; EV 5/1588–1726; II. János Pál pápa, *Redemptoris missio* enciklika; EV 12/547–732.

sugarát, amely megvilágosít minden embert”.⁴ Ezt az irányt követve az Egyház elkötelezetten Jézus Krisztus hirdetésére, aki „az út, az igazság és az élet” (*Jn 14,6*), napjainkban a vallások közötti dialógust is ápolja. Természetesen ez nem helyettesíti, hanem kíséri a pogányokhoz szóló küldetést, az egység azon misztériumából fakadóan, melyből „következik, hogy valamennyien, férfiak és nők egyaránt, akik csak üdvözülnek, jóllehet különböző módon, Jézus Krisztusban, az Ő Szentlelke által, az üdvösség egy és ugyanazon misztériumából részesednek”.⁵ E dialógus, mely része az Egyház evangelizáló küldetésének,⁶ magában foglalja a megértés, a kölcsönös megismerés és egymás gazdagításának – az igazság iránti engedelmes és a szabadságot tisztelő – magatartását.⁷

3. A keresztény hit és a többi vallásos hagyomány közötti dialógus elméleti elmélyítése és gyakorlata új kérdéseket vet föl, melyekkel a kutatás új ösvényein próbálnak szembenézni, olyan tételeket fogalmazva meg és olyan magatartási formákat sugallva, melyeket gondosan kell mérlegelnünk. A jelen nyilatkozat emlékeztetni akarja a püspököket, a teológusokat és az összes katolikus hívőt az e tárgykörbe tartozó, mellőzhetetlen tanításokra, melyek hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a teológiai reflexió olyan megoldásokat találjon, melyek összhangban vannak a hitletéteménnyel és válaszolnak korunk kulturális igényeire.

A nyilatkozat kifejtő nyelvezete megfelel céljának, miszerint nem rendszerezve akarja tárgyalni Jézus Krisztus és az Egyház egyetlen és egyetemesen üdvözítő voltának problematikáját, nem is akar megoldásokat adni szabadon vitatható teológiai kérdésekre. Sokkal inkább újra elő akarja adni a katolikus hit ide vonatkozó tanítását, ugyanakkor megemlíti néhány lényeges, további kutatásra váró problémát, és elutasít bizonyos téves vagy kétértelmű álláspontokat. Ezért a nyilatkozat fölidézi a Tanítóhivatal korábbi dokumentumait, azzal a szándékkal, hogy megerősítse az Egyház hitletéteményéhez tartozó igazságokat.

4. Az Egyház folyamatos missziós igehirdetését napjainkban relativista elméletek veszélyeztetik, melyek nemcsak *de facto*, hanem *de iure* (elvileg) is igazolni akarják a vallási pluralizmust. Következésképpen túlhaladottnak tartanak olyan igazságokat, mint például Jézus Krisztus kinyilatkoztatásának végső és tökéletes voltát; a keresztény hit természetét a többi vallás belső meggyőződéséhez viszonyítva; a Szentírás könyveinek sugalmazott voltát; az örök Ige és a názáreti Jézus személyi egységét; a megtestesült Ige és a Szentlélek üdvrendjének egységét; Jézus Krisztus misztériumának egyetlen és egyetemesen üdvözítő voltát; az Egyház egyetemesen üdvözítő közvetítését; Isten Országa, Krisztus Országa és az Egyház különbözőségét és elválaszthatatlanságát; Krisztus egyetlen Egyházának a katolikus Egyházban létezését.

E felfogás gyökereit olyan filozófiai, illetve teológiai előzményekben kell keresnünk, melyek megakadályozzák a kinyilatkoztatott igazság megértését és elfogadását. Néhány ilyen előzmény: az a meggyőződés, hogy az isteni igazság felfoghatatlan és kimondhatatlan még a keresztény kinyilatkoztatás számára is; a relativista magatartás az igazsággal szemben, tudniillik, hogy ami igaz az egyiknek, az lehet nem igaz másoknak; a nyugati logika és a keleti szimbolikus gondolkodás radikális szembeállítás; annak szubjektívizmusa, aki mivel az észet tekinti az egyetlen ismeretforrásnak, „képtelenné válik tekintetét feljebb emelni, hogy

⁴ II. Vatikáni Zsinat, *Nostra Aetate* nyilatkozat, 2. pont; EV 1/857.

⁵ A Vallásközi Dialógus Pápai Tanácsa és a Népek Evangelizációjának Kongregációja: *Dialógus és igehirdetés* instrukciója 29. pont; AAS 84 (1992)414–446; EV 13/319; vö. II. Vatikáni Zsinat, *Gaudium et spes* konstitúció 22. pont; EV 1/1389.

⁶ Vö. II. János Pál pápa, *Redemptoris missio* enciklika 55. pont; EV 12/656.

⁷ A Vallásközi Dialógus Pápai Tanácsa és a Népek Evangelizációjának Kongregációja: *Dialógus és igehirdetés* instrukciója 9. pont; EV 13/299.

bátorsága legyen elérkezni a létezés igazságához”;⁸ azon igazság megértésének és elfogadásának nehézsége, hogy a történelemben vannak végleges és eszkatológikus történések; az örök Ige időbeli megtestesülése eseményének metafizikai elsilányítása azáltal, hogy azt Isten pusztá, a történelemben való megjelenésére redukálják; annak eklekticizmusa, aki a teológiai kutatásban különféle filozófiai és vallási eredetű eszméket használ anélkül, hogy tekintettel volna azok rendszerbeli összefüggésére vagy a keresztény igazsággal való összeegyeztethetőségére; végül az az irányzat, mely a Szentírást az Egyház hagyományától és Tanítóhivatalától függetlenül olvassa és értelmezi. Ilyen előzményekből kiindulva – melyek olykor tételszerűen, máskor hipotézisszerűen különféle színezetekben jelentkeznek – néhány olyan teológiai tételt dolgoztak ki, melyekben a keresztény kinyilatkoztatás, Jézus Krisztus és az Egyház misztériuma elveszíti abszolút igazság jellegét és egyetemesen üdvözítő voltát, vagy legalábbis a kételkedés és a bizonytalanság árnyéka borul rájuk.

---

⁸ II. János Pál pápa, *Fides et ratio* enciklika 5. pont; AAS 91(1999)5–88.

I. Jézus Krisztus kinyilatkoztatásának teljessége és véglegessége

5. Ennek az egyre jobban terjedő relativista gondolkodásnak az ellensúlyaként mindenekelőtt emlékeztetnünk kell Jézus Krisztus kinyilatkoztatásának végleges és tökéletes jellegére. Szilárdan hinni kell ugyanis azt a tételt, hogy Jézus Krisztus, Isten megtestesült Fia misztériumában – aki „az út, az igazság és az élet” (Jn 14,6) – az isteni igazság teljessége nyert kinyilatkoztatást: „Nem ismeri a Fiút senki, csak az Atya, és az Atyát sem ismeri senki, csak a Fiú és az, akinek a Fiú ki akarja nyilatkoztatni” (Mt 11,27); „Istent soha senki nem látta, az egyszülött Fiú, aki az Atya ölén van, ő nyilatkoztatta ki” (Jn 1,18); „Krisztusban lakik testi formában az istenség egész teljessége, és benne lettetek ennek a teljességnek részei” (Kol 2,9–10).

Isten szavához hűségesen tanítja a II. Vatikáni Zsinat: „Az Istenről és az ember üdvösségéről így kinyilatkoztatott mélységes igazság Krisztusban ragyog föl, aki az egész kinyilatkoztatás közvetítője és teljessége”,⁹ és megerősíti: „Jézus Krisztus, a megtestesült Ige, az »emberekhez küldött ember« tehát »Isten igéit mondja« (Jn 3,34), és véghezviszi az üdvözítő művet, melyet az Atya bízott rá, hogy megtegye (vö. Jn 5,36; 17,4). Ezért ő – akit, ha valaki lát, az Atyát is látja (vö. Jn 14,9) – egész jelenlétével és minden megnyilvánulásával, szavaival és tetteivel, jeleivel és csodáival, főként pedig halálával és a halálból való dicsőséges föltámadásával, végül az igazság Lelkének elküldésével véghezviszi és tökéletessé teszi a kinyilatkoztatást (...) A krisztusi üdvrend tehát mint új és végleges szövetség sohasem múlik el, és már semmiféle új nyilvános kinyilatkoztatást nem kell várunk a mi Urunk Jézus Krisztus dicsőséges eljövételéig (vö. 1Tim 6,14; Tit 2,13).”¹⁰

Ezért a *Redemptoris missio* enciklika megismétli, hogy az Egyház feladata úgy hirdetni az Evangéliumot, mint az igazság teljességét: „Isten kinyilatkoztatásának Igéje által végérvényesen, teljességében föltárta önmagát, közölte az emberi nemmel, hogy *kicsoda Ő*. Istennek ez a biztos és végérvényes önkinyilatkoztatása adja az Egyház missziós természetének legmélyebb indokát: nem mondhat le arról, hogy hirdesse az Evangéliumot, az igazság teljességét, amelyet Isten önmagáról közölt velünk.”¹¹ Tehát csak Jézus Krisztus kinyilatkoztatása „hoz történelmünkbe olyan egyetemes és végső igazságot, mely az emberi elmét állandó kutatásra készíti”.¹²

6. Ellentétes tehát az Egyház hitével az az állítás, hogy Jézus Krisztus kinyilatkoztatása korlátozott, befejezetlen és tökéletlen, ezért a többi vallásban jelenlévő kinyilatkoztatásból kiegészítésre szorul. Ezen állítás végső indoka az a föltételezés, hogy Isten igazságát a maga teljességében és összességében egyetlen történeti vallás – tehát a kereszténység, sőt maga Jézus Krisztus – sem képes megragadni és hirdetni. Ezen állítás alapján mond ellent a korábbi hittételeknek, melyek szerint Jézus Krisztusban megadatott Isten üdvözítő misztériumának teljes és tökéletes kinyilatkoztatása. Ugyanis Jézus szavai, cselekedetei és egész történeti lénye, bár korlátozottak a maguk emberi valóságában, cselekvő alanyuk a megtestesült Ige isteni személye, „az igaz Isten és igaz ember”,¹³ ezért Isten üdvözítő útjai kinyilatkoztatásának véglegességét és tökéletességét hordozzák akkor is, ha az isteni

⁹ II. Vatikáni Zsinat, *Dei Verbum* konstitúció 2. pont; EV 1/873.

¹⁰ II. Vatikáni Zsinat, *Dei Verbum* konstitúció 4. pont; EV 1/875–876.

¹¹ II. János Pál pápa, *Redemptoris missio* enciklika 5. pont; EV 12/561.

¹² II. János Pál pápa, *Fides et ratio* enciklika 14. pont.

¹³ A Kalkedoni Zsinat hitvallása. DS 301; vö. Szent Atanáz, *De incarnatione* 54,3: SC 199,458.

misztérium mélysége önmagában transzcendens és kimeríthetetlen marad. Az Istenről elmondott igazság nem veszíti érvényét és nem csorbul amiatt, hogy emberi nyelven hangzik el. Ellenkezőleg, ez az egyetlen, teljes és tökéletes igazság, mert aki mondja és teszi, Isten megtestesült Fia. Ezért a hit megköveteli, hogy valljuk: a testté lett Ige a maga teljes misztériumában – a megtestesüléstől a megdicsőülésig – az Atyából részesedő, valóságos forrása és megvalósulása Isten emberiségnek szóló egész üdvözítő kinyilatkoztatásának,¹⁴ s hogy a Szentlélek, aki Krisztus Lelke, az apostoloknak és rajtuk keresztül minden idők egész Egyházának tanítja ezt a „teljes igazságot” (*Jn 16,13*).

7. Isten kinyilatkoztatására a megfelelő válasz „a hit engedelmissége (*Róm 1,5*; vö. *Róm 16,26*; *2Kor 10,5–6*), mellyel az ember szabadon Istenre bízva egész önmagát, »értelmével és akaratával teljesen meghódol a kinyilatkoztató Isten előtt« és elfogadja a kapott kinyilatkoztatást”.¹⁵ A hit kegyelmi ajándék: „Ehhez a hithez szükség van Isten megelőző, segítő kegyelmére és a Szentlélek benső segítségére, aki az ember szívét megindítja és Istenhez téríti, az értelem szemét megnyitja, és mindenkinek megadja az »igazság elfogadásának és hitének édességét«.”¹⁶

A hit engedelmissége magában foglalja a Krisztusban adott kinyilatkoztatás igazságának az elfogadását, melyet Isten garantál, aki maga az Igazság:¹⁷ „A hit elsősorban az ember személyes ragaszkodása Istenhez; ugyanakkor ettől elválaszthatatlanul az Istentől kinyilatkoztatott egész igazság szabad elfogadása.”¹⁸ A hit tehát, amely „Isten ajándéka” és „tőle belétköztött természetfölötti erény”,¹⁹ kettős ragaszkodást foglal magában: ragaszkodást a kinyilatkoztató Istenhez, és ragaszkodást a Tőle kinyilatkoztatott igazsághoz azon bizalom alapján, mely a hívőben a kinyilatkoztató személye iránt van. Ezért „nem vagyunk kötelesek másban hinni, csak Istenben, az Atyában, a Fiúban és a Szentlélekben”.²⁰

Ezért határozottan tartanunk kell, hogy különbség van a teológiai hit és a többi vallásban található meggyőződés között. A hit a kinyilatkoztatott igazság kegyelemként kapott elfogadása, mely „lehetőség arra, hogy belépünk a misztérium belsejébe, azáltal hogy elősegíti belső összefüggésének megértését”.²¹ A többi vallásban élő meggyőződés ellenben az emberi bölcsesség és vallásosság kincseit alkotó azon tapasztalatok és elgondolások összessége, melyeket az ember az isteni és abszolút valósággal való kapcsolatában az igazságot keresve talált meg és valósított meg.²²

A mai eszmecserek során nem mindig tartják szem előtt e különbséget, ezért gyakran azonosítják a teológiai hitet – mely a Szentháromság egy Istentől kapott kinyilatkoztatott igazság elfogadása – és a többi vallásban élő meggyőződést, mely vallásos tapasztalat az abszolút igazság keresése közben, és nincs meg benne a kinyilatkoztató Isten elfogadása. Ez egyik alapja azon irányzatoknak, melyek csökkentik, olykor megszüntetik a különbséget a kereszténység és a többi vallás között.

8. Megfogalmazzák még a többi vallás szent írásainak sugalmazottságáról szóló hipotézist is. Kétségtelen, el kell ismerni, hogy a többi vallásban vannak olyan elemek, melyek segítségével a századok folyamán, s ma is, sokan táplálni tudták és fönntartani

¹⁴ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Dei Verbum* konstitúció 4. pont; EV 1/875.

¹⁵ Uo. 5. pont; EV 1/877.

¹⁶ Uo.

¹⁷ Vö. Katolikus Egyház Katekizmusa (KEK) 144. pont.

¹⁸ KEK 150. pont.

¹⁹ KEK 153. pont.

²⁰ KEK 178. pont.

²¹ II. János Pál pápa, *Fides et ratio* enciklika 13. pont.

²² Vö. Uo. 31–32. p.

vallásos kapcsolatukat Istennel. Ezért, tekintettel a többi vallás gyakorlatára, erkölcsi törvényeire és tanítására – miként fentebb említettük –, a II. Vatikáni Zsinat tanítja, hogy „bár sokban különböznek attól, amit [az Egyház] hisz és tanít, mégis nemritkán tükrözik annak az Igazságnak sugarát, aki megvilágosít minden embert”.²³

Az Egyház hagyománya azonban a sugalmazott szöveg minősítést fenntartja az Ó- és Újszövetség kánoni könyvei számára, mert azokat a Szentlélek sugalmazta.²⁴ Folytatván e hagyományt, a II. Vatikáni Zsinat isteni kinyilatkoztatásról szóló dogmatikus konstitúciója tanítja: „Az Ó- és Újszövetség könyveit egész terjedelmükben, minden részükkel együtt szentnek és kánoninak tartja az Anyaszentegyház az apostoli hit alapján, mivel a Szentlélek sugalmazására írták le azokat (vö. *Jn 20,31; 2Tim 3,16; 2Pt 1,19–21; 3,15–16*), Isten a szerzőjük, és mint Szentírást kapta az Egyház.”²⁵ E könyvek „biztosan, hűségesen és tévedés nélkül tanítják mindazt, amit Isten a mi üdvösségünkre le akart íratni a szent iratokban”.²⁶

Mivel azonban Isten Krisztusban minden nemzetet magához akar hívni, és közölni akarja velük kinyilatkoztatásának és szeretetének teljességét, különféle módokon nyilatkozik meg „nem csupán egyes embereknek, hanem népeknek is szellemi gazdagságuk révén, amely elsősorban és szükségszerűen a vallásukban jelenik meg, noha azok »fogyatékoságokat, hibákat és tévedéseket« is tartalmaznak”.²⁷ A többi vallás szent könyvei tehát, melyek táplálják és irányítják követőik életét, Krisztus misztériumából nyerik az igazságnak és kegyelemnek bennük jelenlévő elemeit.

---

²³ II. Vatikáni Zsinat, *Nostra Aetate* nyilatkozat, 2. pont; EV 1/857. Vö. *Ad gentes* határozat 9. pont, ahol a népek szokásaiban és kultúrájában föllelhető jó elemekről, *Lumen gentium* konstitúció 16. pont; EV 1/326, ahol a nem keresztények között a jóság és igazság jelenlévő elemeiről van szó, melyeket az Evangélium befogadására való előkészületnek lehet tekinteni.

²⁴ Vö. Trienti Zsinat, *Decretum de libris sacris et de traditionibus recipientis*: DS 1501; I. Vatikáni Zsinat, *Dei Filius* konstitúció, 2. fejezet; DS 3006.

²⁵ II. Vatikáni Zsinat, *Dei Verbum* konstitúció 11. pont; 1/889.

²⁶ Uo.

²⁷ II. János Pál pápa, *Redemptoris missio* enciklika 55. pont; EV 12/656. Vö. 56. pont; EV 12/658k. és VI. Pál pápa, *Evangelii Nuntiandi* apostoli buzdítás 53. pont; EV 5/1650–1652.

II. A megtestesült Logosz és a Szentlélek az üdvösség művében

9. A mai teológiai gondolkodásban gyakran fölmerül a názáreti Jézus olyan felfogása, amely szerint különös, behatárolt történeti személy Ő, aki nem kizárólagosan nyilatkoztatja ki az isteni valóságot, hanem csak kiegészíti más kinyilatkoztató és üdvözítő személyiségek tevékenységét. Eszerint a Végtelen, az Abszolútum, az Isten végső Misztériuma az emberiségnek sokféleképpen és sok történeti személyben nyilatkozik meg, akik közül egy a názáreti Jézus. Pontosabban fogalmazva, egyesek számára Jézus egyike volna azoknak, akikben a Logosz az idők folyamán alakot öltött, hogy az üdvösséget közölje az emberiséggel. Ezen túlmenően részben a keresztény üdvösség egyetemességének, részben a vallásos pluralizmus tényének igazolására két üdvrendről beszélnek: az egyik az örök Igéé, mely az Egyházon kívül és az Egyháztól függetlenül is érvényes, a másik a megtestesült Igéé. Az örök Ige üdvrendje egyetemesség tekintetében felülmúlja a megtestesült Ige – pusztán keresztényekre korlátozódó – üdvrendjét, annak ellenére, hogy Isten jelenléte ebben teljesebb.

10. E tételek teljesen ellenkeznek a keresztény hittel. Ugyanis szilárdan hinnünk kell a hit tanítását, mely hirdeti, hogy a názáreti Jézus, Mária Fia az Atyának Fia és Igéje, és egyedül Ő az. Az Ige, aki „kezdetben volt Istennél” (*Jn 1,2*), ugyanaz, mint aki „testté lett” (*1,14*). Jézus Krisztusban, az élő Isten Fiában (*vö. Mt 16,16*) „testileg benne lakik az istenség teljessége” (*Kol 2,9*). Ő „az egyszülött Fiú, aki az Atya ölen van” (*Jn 1,18*). „Benne nyertük el a megváltást (...), mert úgy tetszett az Atyának, hogy benne lakjék az egész teljesség, s hogy általa békítsen ki magával mindent a földön és a mennyben, minthogy Ő a kereszten vérével békességet szerzett.” (*Kol 1,13–14.19–20*.)

A Szentírást követve és visszautasítva az egyszerűsítő és téves értelmezéseket az I. Niceai Zsinat így fogalmazta meg ünnepélyesen a hitét „Jézus Krisztusban, Isten Fiában, aki mint egyszülött az Atyától született, azaz az Atya lényegéből, Isten az Istentől, világosság a világosságtól, valóságos Isten a valóságos Istentől, született, nem teremtett, egylényegű az Atyával, aki által a mennyben és a földön minden teremtett. Aki értünk, emberekért és a mi üdvösségünkért leszállott, megtestesült és emberré lett, szenvedett és föltámadott a harmadik napon, fölment a mennybe és eljön ítélni élőket és holtakat.”²⁸ Az egyházatyák tanítását követve a Kalkedoni Zsinat is megvallotta, hogy „egy és ugyanaz a Fiú, a mi Urunk Jézus Krisztus, tökéletes az istenségben és tökéletes az emberségben, valóságos Isten és valóságos ember (...) istensége szerint egylényegű az Atyával, embersége szerint egylényegű velünk (...); az idő kezdete előtt az Atyától született istensége szerint, ugyanő született a végső kor napjaiban az Istenszülő Szűz Máriától embersége szerint, értünk és a mi üdvösségünkért”.²⁹ Ezért a II. Vatikáni Zsinat megerősíti, hogy Krisztus, „az új Ádám”, „a láthatatlan Isten képmása” (*Kol 1,15*), „tökéletes ember is, aki Ádám fiainak az ősbűn által elcsúfított istenképességét helyreállította. (...) Az ártatlan Bárány, önként ontva vérének, életet szerzett nekünk. Isten benne szerzett kiengesztelést önmagával és az embereknek egymás között, s kiragadott minket az ördög és a bűn szolgaságából, így mindegyikünk elmondhatja az apostollal: Isten Fia »szeretett engem és önmagát adta értem« (*Gal 2,20*).”³⁰

²⁸ Az I. Niceai Zsinat hitvallása DS 125.

²⁹ A Kalkedoni Zsinat hitvallása DS 301.

³⁰ II. Vatikáni Zsinat, *Gaudium et spes* konstitúció 22. pont; EV 1/1387.

Ebben az összefüggésben II. János Pál pápa kifejezetten mondja: „A keresztény hitnek ellene mond az Ige és Jézus Krisztus mindenféle szétválasztása. (...) Jézus a megtestesült Ige, egy és oszthatatlan személy. (...) Krisztus nem más, mint a názáreti Jézus, és ő Isten megtestesült Igéje minden ember üdvösségéért. (...) Miközben arra törekszünk, hogy fölfedezzük és értelmezzük Istennek minden ajándékát, amelyet a népeknek adott – különösen a szellemieket –, ezeket nem szakíthatjuk el Jézus Krisztustól, aki az isteni üdvösségterv középpontjában áll.”³¹

Ugyanígy ellenkezik a katolikus hittal az a felfogás, mely szétválasztja a Logosz üdvözítő tevékenységét a megtestesült Ige tevékenységétől. A megtestesüléssel Isten Igéjének minden üdvös cselekedete az emberi természettel egységben történik, melyet ő minden ember üdvösségéért magára vett. Az emberi és isteni természetben tevékenykedő egyetlen alany az Ige egyetlen személye.³² Ezért nem egyeztethető össze az Egyház tanításával az az elmélet, mely az isteni Logosznak olyan üdvözítő tevékenységet tulajdonít, melyet ő – a megtestesülés után is – a maga embersége „fölött” vagy „azon túl” végezne.³³

11. Hasonlóképpen szilárdan hinni kell azt is, hogy csak egyetlen, a Szentháromság egy Isten által akart üdvrend van, melynek forrása és központja az Ige megtestesülésének misztériuma, aki a teremtés és a megváltás terve szerint az isteni kegyelem közvetítője (vö. *Kol 1,15–20*), minden létező összefoglalója (vö. *Ef 1,10*), aki „értünk bölcsességgé, igazsággá, megszenteléssé és megváltássá lett” (*IKor 1,30*). Krisztus misztériumának ugyanis belső egysége van, mely az Istenben történt örök kiválasztásától a második eljöveteleig terjed: az Atya „öbenne választott ki bennünket a világ teremtése előtt, hogy szentek és feddhetetlenek legyünk előtte a szeretetben” (*Ef 1,4*). „öbenne nyertük el az örökséget annak végzéséből, aki mindent szabad elhatározása szerint tesz.” (*Ef 1,11*.) „Akiket ugyanis [az Atya] eleve ismert, azokat eleve arra rendelte, hogy Fiának képmását öltsek magukra, így lesz ő elsőszülött a sok testvér között. Akiket erre rendelt, azokat meg is hívta, akiket meghívott, azokat megigazulttá tette, akiket pedig megigazulttá tett, azokat meg is dicsőítette.” (*Róm 8,29–30*.)

Az isteni kinyilatkoztatást hűségesen követve az Egyház Tanítóhivatala megerősíti, hogy Jézus Krisztus az egyetlen Közvetítő és Megváltó: „Isten Igéje, aki által minden teremtett, megtestesült, hogy mint tökéletes ember mindenkit üdvözítsen és összefoglalja a mindenséget. Az Úr (...) az, akit az Atya föltámasztott a halálból, megdicsőített és jobbjára ültetett, hogy élők és holtak bírója legyen.”³⁴ Ez az üdvözítő közvetítés magában foglalja a megváltó Krisztus, a legfőbb és örök Pap áldozatának egyetlenségét (vö. *Zsid 6,20; 9,11; 10,12–14*).

12. Van, aki fölveti a Szentlélek üdvrendjének hipotézisét, mely egyetemesebb jellegű lenne, mint a megtestesült, megfeszített és föltámasztott Ige üdvrendje. Ez az állítás is ellenkezik a katolikus hittal, mely az Ige üdvözítő megtestesülését szentháromságos eseménynek tekinti. Az Újszövetségben Jézusnak, a megtestesült Igének a misztériuma a Szentlélek jelenlétének a helye, és az emberiségre való kiáradásának forrása, s nemcsak a messiási időkben (vö. *ApCsel 2,32–36; Jn 7,39; 20,22; IKor 15,45*), hanem a történelemben lépése előtti időkben is (vö. *IKor 10,4; 1Pt 1,10–12*).

³¹ II. János Pál pápa, *Redemptoris missio* enciklika 6. pont; EV 12/564.

³² Vö. Nagy Szent Leó pápa: *Tomus ad Flavianum* DS 294.

³³ Vö. Uő: *Promississe me meminere* levél I. Leó császárhoz: „In tantum unitatem ab ipso conceptu Virginis deitate et humanitate consorta, ut nec sine homine divina, nec sine Deo agerentur humana.” (DS 318; vö. 317).

³⁴ II. Vatikáni Zsinat, *Gaudium et spes* konstitúció 45. pont; EV 1/1464. Vö. Trienti Zsinat: *De peccato originali* dekrétum, 3. pont; DS 1513.

A II. Vatikáni Zsinat újra megerősítette ezt az alapvető igazságot az Egyház hívő tudatában. Amikor a Zsinat az Atya egész emberiségre vonatkozó üdvözítő tervét bemutatja, kezdettől fogva szorosan összekapcsolja Krisztus misztériumát a Szentlélek misztériumával.³⁵ Az Egyház építésének egész művét, melyet Jézus Krisztus, a Fő a századok folyamán végez, mint a Lelkével közösségben végrehajtott művet látja a Zsinat.³⁶

Ezen felül Jézus Krisztus üdvözítő tevékenysége Lelkével és Lelke által kiterjed a látható Egyház határain túl az egész emberiségre. Amikor a Zsinat a húsvéti misztériumról beszél, melyben Krisztus életet adóan már most magához kapcsolja a hívőt a Szentlélekben és megajándékozza a föltámadás reményével, ezt mondja: „Mindez nemcsak a Krisztus-hívőkre érvényes, hanem minden jóakarátú emberre is, akiknek szívében láthatatlanul munkálkodik a kegyelem. Mivel ugyanis Krisztus mindenkiért meghalt, s minden ember végső hivatása azonos, tudniillik isteni hivatás, vallanunk kell, hogy a Szentlélek mindenkinek fölkínálja a lehetőséget, csak Isten előtt ismert módon, hogy csatlakozhassanak e húsvéti misztériumhoz.”³⁷

Világos tehát a kapcsolat a megtestesült Ige üdvöt hozó misztériuma és a Szentlélek misztériuma között, aki nem tesz mást, mint aktualizálja az emberré lett Fiú üdvözítő hatását minden ember életében, akiket Isten egyetlen célja hívott meg, akár megelőzték a történelemben az emberré lett Igét, akár az ő történelemben való belépése után élnek: mindannyiuknak az Atya Lelke az éltetője, akit az Emberfia bőkezűen ajándékozik (vö. *Jn* 3,34).

Ezért az Egyház Tanítóhivatala nemrég határozottan és világosan fölidézte az egyetlen isteni üdvrend igazságát: „A Lélek jelenléte és tevékenysége nemcsak az egyes embert érinti, hanem a társadalmat és a történelmet is, a népeket, a kultúrákat, a vallásokat is. (...) A föltámadt Krisztus működik az emberek szívében a Lélek erejében. (...) A Szentlélek az, aki hinti »az Ige magvait«, melyek a rítusokban és kultúrákban jelen vannak, és megérleli azokat Krisztusban.”³⁸ A Tanítóhivatal elismeri a Lélek üdvtörténeti tevékenységét az egész világegyetemben és az egész emberi történelemben,³⁹ de megerősíti, hogy „ez ugyanaz a Lélek, aki a megtestesülésben, Jézus életében, halálában és feltámadásában működött, és aki az Egyházban fejti ki hatását. Ő nem verseng Krisztussal, nem áthidalója annak a távolságnak, amit Krisztus és az Ige között olykor föltételeznek. Minden, amit a Lélek az emberek szívében, a népek történetében, a kultúrákban és vallásokban cselekszik, előkészítése az Evangélium befogadásának, lehetetlen, hogy ne legyen szoros kapcsolatban Krisztussal, a Lélek erejében testté lett Igével, hogy »mint tökéletes ember, mindenkit üdvözítsen és a mindenséget összefoglalja»”⁴⁰

A Szentlélek tevékenysége tehát nem Krisztus tevékenysége mellett vagy azon kívül történik. A Szentháromság egy Istennek egyetlen üdvrendje van, mely Isten Fia megtestesülésének, halálának és föltámadásának misztériumában valósul meg, a Szentlélek közreműködésével aktualizálódik és árad ki üdvözítő erejével az egész emberiségre és a mindenségre: „Az emberek nem léphetnek közösségre Istennel, csak Krisztus által, a Szentlélek készítésére.”⁴¹

³⁵ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Lumen gentium* konstitúció 3–4. pontok; EV 1/286–288.

³⁶ Vö. Uaz 7. p. Vö. Szent Ireneusz szerint az Egyházban „letétezt a Krisztussal való közösség, azaz a Szentlélek” (*Adversus Haereses*, III, 24,1: SC 211,472).

³⁷ II. Vatikáni Zsinat, *Gaudium et spes* konstitúció 22. pont; EV 1/1389.

³⁸ II. János Pál pápa, *Redemptoris missio* enciklika 28. pont; EV 12/605. Az „Ige magvaira” vonatkozóan lásd Szent Juszinos: 2. *Apológia* 8,1–2; 10,1–3; 13,3–6. Kiad. E. J. Goodspeed. 84, 85, 88–89. o.

³⁹ Vö. II. János Pál pápa, *Redemptoris missio* enciklika 28–29. pontok; EV 12/604–608.

⁴⁰ Uaz 29. pont; EV 12/607.

⁴¹ Uaz 5. pont; EV 12/562.

III. Jézus Krisztus üdvözítő misztériumának egyetlen és egyetemes volta

13. Ismételten felmerül az az elgondolás is, amely tagadja Jézus Krisztus misztériumának egyetlen és egyetemesen üdvözítő voltát. Ennek a tagadásnak semmiféle szentírási alapja nincs. Szilárdan kell ugyanis hinni, mint az Egyház hitletéteményének állandó részét, hogy Jézus Krisztus, az Isten Fia az Úr és az egyetlen üdvözítő, aki megtestesülésével, halálával és föltámadásával elhozta az üdvtörténet beteljesedését, melynek ő a teljessége és a középpontja.

Az Újszövetségből vett idézetek ezt világosan tanúsítják: „az Atya elküldte a Fiát a világ üdvözítőjéül” (1Jn 4,14); „Íme, az Isten Báránya, aki elveszi a világ bűnét” (Jn 1,29). Péter a főtanács előtt mondott beszédében, annak igazolásául, hogy a születésétől béna ember Jézus nevében gyógyult meg (vö. ApCsel 3,1–8), kijelenti: „Nincs üdvösség senki másban. Mert nem adatott más név az ég alatt az embereknek, amelyben üdvözülhetnénk.” (ApCsel 4,12.) Ugyanő tanítja, hogy Jézus Krisztus „a mindenség Ura”; „ő az, akit az Isten az élők és holtak bírájával rendelt”; ezért „aki hisz benne, elnyeri az ő nevében bűnei bocsánatát” (ApCsel 10,36.42–43).

Szent Pál a korintusi közösségnek írja: „Igaz, beszélnek istenekről az égen és a földön, mivel sok istenük és uruk van, nekünk mégis egy az Istenünk: az Atya, akitől minden származik, s akiért mi is vagyunk; egy az Urunk, Jézus Krisztus, aki által minden van, s mi magunk is általa vagyunk” (1Kor 8,5–6). János apostol is megerősíti: „Isten ugyanis úgy szerette a világot, hogy megszületett Fiát adta oda, hogy aki hisz benne, el ne vesszen, hanem örökké éljen. Isten nem azért küldte Fiát a világba, hogy elítélje a világot, hanem hogy üdvösséget szerezzen a világnak.” (Jn 3,16–17.) Az Újszövetségi Szentírásban Isten egyetemes üdvözítő akarata szorosán kapcsolódik Krisztus egyetlen közvetítéséhez: „[Isten] azt akarja, hogy minden ember üdvözüljön és eljusson az igazság ismeretére. Hiszen egy az Isten, s egy a közvetítő Isten és az ember között: az ember Krisztus Jézus, aki váltságul adta magát mindenkiért” (1Tim 2,4–6).

Az első keresztények fölismerték az egyetlen és egyetemes üdvösség ajándékát, melyet az Atya kínál föl Jézus Krisztus által a Szentlélekben (vö. Ef 1,3–14). Ennek tudatában fordultak Izraelhez, megmutatván neki, hogy az üdvösség beteljesedése meghaladja a Törvényt, majd az akkori pogány világ felé fordultak, mely sokféle üdvözítő istenségben hitt. E hitletéteményt az Egyház mai Tanítóhivatala ismét előadja: „Az Egyház hiszi, hogy Krisztus, aki mindenkiért meghalt és föltámadt (vö. 2Kor 5,15), Szentlelke által világosságot és erőt ad az embernek, hogy megfelelhessen nagyszerű hivatásának; és nem adatott az ég alatt más név az embereknek, melyben üdvözülhetnének (vö. ApCsel 4,12). Hasonlóképpen hiszi, hogy az egész emberi történelem kulcsát, középpontját és célját Urában és Mesterében találja meg.”⁴²

14. Katolikus hitigazságként kell tehát szilárdan hinni, hogy a Szentháromság egy Isten egyetemesen üdvözítő akarata egyszer s mindenkorra fölkínáltatott és megvalósult Isten Fia megtestesülésének, halálának és föltámadásának misztériumában.

A mai teológiának, figyelembe véve e hitigazságot, az a feladata, hogy amikor a többi vallások tapasztalatait és jelentőségét szemléli Isten üdvözítő tervében, azt vizsgálja, hogy

---

⁴² II. Vatikáni Zsinat, *Gaudium et spes* konstitúció 10. pont; EV 1/1351. Vö. Szent Ágoston szavaival: Krisztus nélkül, „aki az üdvösség állandó útja az emberi nem számára, senki sem szabadulhat meg sem a múltban, sem most, sem a jövőben.” *De civitate Dei* 10, 32, 2: CCL 47,312.

beleillenek-e, és hogy hogyan illenek bele Isten üdvözítő tervébe a többi vallás személyiségei és pozitív elemei. Az egyházi Tanítóhivatal irányítása mellett nagyon tág tér nyílik az ilyen irányú teológiai kutatás számára. A II. Vatikáni Zsinat ugyanis megállapította, hogy „a Megváltó egyedülálló közvetítői tevékenysége sem zárja ki, hanem éppen serkenti a teremtményekben az egy forrásból eredő változatos együttműködést”.⁴³ A továbbiakban pontosan meg kell határozni e részesező részvétel tartalmát, melynek mindig Krisztus egyetlen közvetítéséhez kell igazodnia: „Néha különböző fajtájú és rendű másodlagos közvetítők sem zárhatók ki, de ezek jelentésüket és erejüket Krisztus közvetítéséből merítik, vele nem egyenrangúak, és nem is kiegészítői”.⁴⁴ Ellenkeznek tehát a keresztény és katolikus hittel azok a megoldási kísérletek, melyek Isten üdvözítő tevékenységét Krisztus egyetlen közvetítésének mellőzésével tételezik föl.

15. Nemritkán javasolják, hogy kerülni kell a teológiában az olyan kifejezéseket, mint „egyetlenség”, „egyetemeség”, „abszolút”, mert ezek használata eltúlozva hangsúlyozza Jézus Krisztus üdvöt hozó eseményének jelentőségét és értékét a többi vallással szemben. Valójában azonban e kifejezések egyszerűen a kinyilatkoztatott igazsághoz való hűséget fejezik ki, mert a hit forrásaiból származnak. A hívők közössége ugyanis kezdettől fogva fölismerte Jézus üdvrendi jelentőségét, mely szerint egyedül neki – Isten emberré lett, megfeszített és föltámadott Fiának – a célja az Atyától kapott küldetéssel és a Szentlélek erejében, hogy átadja ajándékul a kinyilatkoztatást (vö. *Mt 11,27*) és az isteni életet (vö. *Jn 1,12; 5,25–26; 17,2*) az egész emberiségnek és minden egyes embernek.

Ebben az értelemben állítható, és állítani kell, hogy Jézus Krisztusnak egyedülálló és páratlan, csak rá jellemző, kizárólagos, egyetemes, feltétlen jelentősége és értéke van az emberi nem és az emberiség története számára. Jézus ugyanis Isten minden ember üdvösségéért emberré lett Igéje. Erre hivatkozva tanítja a II. Vatikáni Zsinat: „Isten Igéje ugyanis, aki által minden teremtett, megtestesült, hogy mint tökéletes ember mindenkit üdvözítsen és összefoglalja a mindenséget. Az Úr az emberi történelem célja, az a pont, amelyre a történelem és a civilizáció vágyai irányulnak, Ő az emberi nem középpontja, minden szív öröme és kívánságainak beteljesedése. Ő az, akit az Atya föltámasztott a halálból, megdicsőített és jobbjára ültetett, hogy élők és holtak bírója legyen.”⁴⁵

„Krisztusnak éppen ez az egyedülálló mivolta az, ami abszolút és egyetemes jelentőséget ad neki, ezáltal – bár maga is része a történelemnek, mégis – ő maga a történelem középpontja és célja. »Én vagyok az alfa és az ómega, az első és az utolsó, a kezdet és a vég.«” (*Jel 22,13*)⁴⁶

⁴³ II. Vatikáni Zsinat, *Lumen gentium* konstitúció 62. pont; EV 1/437.

⁴⁴ II. János Pál pápa, *Redemptoris missio* enciklika 5. pont; EV 12/562.

⁴⁵ II. Vatikáni Zsinat, *Gaudium et spes* konstitúció 45. pont; EV 1/1464. Nagyon jól kifejezi Szent Ireneusz Krisztus szükségszerű és abszolút egyedülvalóságát és egyetemeségét az emberi történelemben, amikor Jézusnak mint az elsőszülöttnak kiválóságát szemléli: „Az égben az Atya gondolatának elsőszülötteként a tökéletes Ige személyesen kormányoz mindent és adja mindennek a törvényt; a Földön mint a Szűz elsőszülöttje igaz és szent ember. Isten Szolgája, Isten kedveltje, tökéletes mindenben; végül kimentve az alvilágból mindazokat, akik követik őt, mint a halottak elsőszülöttje, feje és forrása az isteni életnek.” (*Demonstratio*, 39: SC 406, 138)

⁴⁶ II. János Pál pápa, *Redemptoris missio* enciklika 6. pont; EV 12/563.

IV. Az Egyház egyetlensége és egysége

16. Az Úr Jézus, az egyetlen üdvözítő nem egyszerűen közösséget szervezett a hívőkből, hanem Egyházat, üdvözítő misztériumot alapított: ő maga van az Egyházban, és az Egyház őbenne van (vö. *Jn 15,1 kk.*; *Gal 3,28*; *Ef 4,15–16: ApCsel 9,5*); ezért Krisztus üdvözítő misztériumának teljessége az Egyházhoz is tartozik, mely elválaszthatatlanul kapcsolódik Urához. Jézus Krisztus ugyanis az Egyházban és az Egyház által folytatja üdvözítő jelenlétét és tevékenységét (vö. *Kol 1,24–27*),⁴⁷ mely az ő teste (vö. *1Kor 12,12–13.27*; *Kol 1,18*).⁴⁸ Miként egy élő test feje és tagjai, különböznek bár, de el nem választhatók egymástól, úgy Krisztust és az Egyházat sem lehet sem összekeverni, sem szétválasztani, mert egyetlen „teljes Krisztust” alkotnak.⁴⁹ E szétválaszthatatlanságot az Újszövetségi Szentírás kifejezi azzal a képpel is, hogy az Egyház Krisztus menyasszonya (vö. *2Kor 11,2*; *Ef 5,25–29*; *Jel 21,2.9*).⁵⁰ Ezért Jézus Krisztus üdvözítő közvetítésének egyetlen és egyetemes voltával együtt szilárdan hinni kell mint katolikus hitigazságot az általa alapított Egyház egyetlen voltát is. Így miként csak egy a Krisztus, úgy egy az ő teste is, egyetlen a menyasszonya is: „Egyetlen egy a katolikus és apostoli Egyház”.⁵¹ Továbbá az Úr ígéreteiből, miszerint soha nem hagyja el Egyházát (vö. *Mt 16,18*; *28,20*), s Lelkével vezetni fogja (vö. *Jn 16,13*), következik, hogy a katolikus hit szerint az Egyház egyetlensége és egysége, és mindaz, ami épségéhez hozzátartozik, soha nem megy veszendőbe.⁵²

A hívőknek vallaniuk kell, hogy – az apostoli jogfolytonosságban gyökerező⁵³ – történeti folytonosság van a Krisztus által alapított Egyház és a katolikus Egyház között: „Krisztus egyetlen Egyháza, (...) melyet Üdvözítőnk feltámadása után Péternek adott át, hogy legeltesse (*Jn 21,17*), és őrá meg a többi apostolra bízta terjesztését és kormányzását (vö. *Mt 28,18 kk*), és mindörökre az igazság oszlopának és erősségének rendelte (*1Tim 3,15*), e világban mint alkotmányos és rendezett társaság a Péter utóda és a vele közösségben élő püspökök által kormányzott katolikus Egyházban létezik [subsistit in].”⁵⁴ A *subsistit in* (‘létezik’) kifejezéssel a II. Vatikáni Zsinat két tantételt akart összhangba hozni: az egyik az, hogy Krisztus Egyháza a keresztyének megosztlásai ellenére a maga teljességében csak a katolikus Egyházban létezik; a másik, hogy „a megszentelés és az igazság sok eleme létezik határain kívül”,⁵⁵ vagyis azokban az egyházakban és egyházi közösségekben, melyek még nincsenek teljes közösségben a katolikus Egyházzal.⁵⁶ De ezen utóbbiakra vonatkozóan

⁴⁷ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Lumen gentium* konstitúció 14. pont; EV 1/322–324.

⁴⁸ Vö. Uaz 7. pont; EV 1/296–303.

⁴⁹ Vö. Szent Ágoston, *Ennarationes in Psalmos*, Ps. 90. Sermo 2,1: CCL 39, 1266; Nagy Szent Gergely pápa, *Moralia in Iob praefatio* 6, 14: PL 75,525; Aquinói Szent Tamás, *Summa Theologiae* III, 48, 2 ad 1.

⁵⁰ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Lumen gentium* konstitúció 6. pont; EV 1/295.

⁵¹ Hitvallás: DS 48. Vö. VIII. Bonifác pápa: *Unam sanctam* bulla: DS 870–72; II. Vatikáni Zsinat: *Lumen gentium* konstitúció 8. pont; EV 1/305.

⁵² Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Unitatis redintegratio* határozat 4. pont; EV 1/510; II. János Pál pápa: *Ut unum sint* enciklika 11. pont; AAS 87(1995) 921–982; EV 14/2684.

⁵³ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Lumen gentium* konstitúció 20. pont; EV 1/331–333; Vö. Szent Ireneusz, *Adversus Haereses*, III, 3, 1-3: SC 211, 20–44; Szent Ciprián, *Epist.* 33.1: CCL 3B, 164–165; Szent Ágoston, *Contra advers. legis et prophet.* 1,20, 39: CCL 49,70.

⁵⁴ II. Vatikáni Zsinat, *Lumen gentium* konstitúció 8. pont; EV 1/305.

⁵⁵ Uo. Vö. II. János Pál pápa, *Ut unum sint* enciklika 13. pont; 14/2690; II. Vatikáni Zsinat, *Lumen gentium* konstitúció 15. pont; EV 1/325 és *Unitatis redintegratio* határozat 3. pont; EV 1/503–507.

⁵⁶ Ezért ellenkezik a zsinati szöveg hiteles jelentésével azok értelmezése, akik a *subsistit in* formulából azt a tételt vezették le, hogy Krisztus egyetlen Egyháza a nem katolikus Egyházakban és egyházi közösségekben is létezhet. „Ezzel szemben a Zsinat azért választotta a *subsistit* szót, hogy rávilágítson: az igaz Egyháznak egyetlen léte (*subsistentiája*) van, míg látható határain kívül csupán »az Egyház elemei« léteznek, melyek –

állítanunk kell, hogy „hatékonyságuk a kegyelemnek és igazságnak abból a teljességéből ered, amely a katolikus Egyházra van bízva”.⁵⁷

17. Krisztusnak tehát egyetlen Egyháza van, mely a Péter utóda és a vele közösségben lévő püspökök által kormányzott katolikus Egyházban létezik.⁵⁸ Azok az egyházak, melyek, bár nincsenek teljes közösségben a katolikus Egyházzal, de nagyon szoros kötelékek – az apostoli jogfolytonosság és az érvényes Eucharisztia – fűzik hozzá, valójában részegyházak.⁵⁹ Ezért ezekben az egyházakban is Krisztus Egyháza van jelen és működik, jóllehet hiányzik a katolikus Egyházzal való teljes közösség, amennyiben nem fogadják el a primátus katolikus tanítását, melyet Isten akarata szerint Róma püspöke objektíven birtokol és gyakorol az egész Egyház felett.⁶⁰

Azok az egyházi közösségek ellenben, melyek nem őrizték meg az érvényes püspökséget és az Eucharisztia misztériumának eredeti és teljes valóságát,⁶¹ nem egyházak a szó sajátos értelmében; mindazonáltal akiket e közösségekben megkeresztelnek, azok a keresztség révén beletestessülnek Krisztusba, s ezért bizonyos, jóllehet tökéletlen közösségben vannak az Egyházzal.⁶² A keresztség ugyanis természete szerint a Krisztusban való élet teljes kibontakozására irányul a teljes hit megvallása, az Eucharisztia és az Egyházban való teljes közösség által.⁶³

„Ezért a hívőknek nem szabad azt képzelniük, hogy Krisztus Egyháza nem más, mint – elkülönült, de valamilyen formában mégis egy – egyházak és egyházi közösségek bizonyos összessége; s azt sem gondolhatják, hogy Krisztus Egyháza ma már igazában sehol sem létezik, hanem csak célnak tekinthető, mely felé minden egyháznak és közösségnek törekednie kell.”⁶⁴ Valójában „ennek a már adott Egyháznak az elemei összességükben a katolikus Egyházban léteznek, s a többi közösségben nincs meg a teljességük”.⁶⁵ „Ezek a tőlünk különvált egyházak és közösségek – jóllehet hitünk szerint nincs meg a teljességük – nem jelentéktelenek és súlytalanok az üdvösség misztériumában. Krisztus Lelke ugyanis nem vonakodik fölhasználni őket az üdvösség eszközéül, melynek hatékonysága a kegyelemnek és igazságnak abból a teljességéből ered, amely a katolikus Egyházra van bízva.”⁶⁶ A keresztyének közötti egység hiánya kétségtelenül seb az Egyház számára; nem abban az értelemben, mintha meg lenne fosztva az egységtől, hanem „amennyiben a megosztás akadályozza egyetemességének teljes megvalósítását a történelemben”.⁶⁷

---

mivel magának az Egyháznak elemei – a katolikus Egyház felé irányulnak és vezetnek.” (Hittani Kongregáció: Megjegyzések Leonardo Boff, *Egyház: Karizma és hatalom* c. könyvéhez): AAS 77 (1985) 756–762.

⁵⁷ II. Vatikáni Zsinat, *Unitatis redintegratio* határozat 3. pont; EV 1/506.

⁵⁸ Hittani Kongregáció, *Mysterium Ecclesiae* 1. pont; AAS 65 (1973) 396–408; EV 4/2565.

⁵⁹ II. Vatikáni Zsinat, *Unitatis redintegratio* határozat 14–15. pontok; EV 1/543–551; Hittani Kongregáció, *Communio notio* levél 17. pont; AAS 85(1993)838–850; EV 13/1804.

⁶⁰ Vö. I. Vatikáni Zsinat, *Pastor aeternus* konstitúció: DS 3053–3064; II. Vatikáni Zsinat, *Lumen gentium* konstitúció 22. pont; EV 1/337.

⁶¹ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Unitatis redintegratio* határozat 22. pont; EV 1/567.

⁶² Vö. Uaz 3. pont; EV 1/503.

⁶³ Vö. Uaz 22. pont; EV 1/566.

⁶⁴ Hittani Kongregáció, *Mysterium Ecclesiae* 1. pont; EV 4/2566.

⁶⁵ II. János Pál pápa, *Ut unum sint* enciklika 14. pont; EV 14/2692.

⁶⁶ II. Vatikáni Zsinat, *Unitatis redintegratio* határozat 3. pont; EV 1/506.

⁶⁷ Hittani Kongregáció, *Communio notio* levél 17. pont; EV 13/1805; Vö. II. Vatikáni Zsinat: *Unitatis redintegratio* határozat 4. pont; EV 1/517.

V. Egyház, Isten Országáa és Krisztus Országáa

18. Az Egyház küldetését kapott „Krisztus és Isten Országának hirdetésére és a népek közötti terjesztésére, s az Egyház ennek az Országának csírája és kezdete a földön.”⁶⁸ Az Egyház egyrészt „jele és eszköze az Istennel való bensőséges egyesülésnek és az egész emberi nem egységének”;⁶⁹ tehát jele és eszköze az Országának: arra hivatott, hogy hirdesse és megalapítsa azt. Másrészt az Egyház „az Atya, a Fiú és a Szentlélek egysége által egyesített nép”;⁷⁰ tehát „Krisztus misztériumban már jelenlévő országáa”,⁷¹ azaz csírája és kezdete. Isten Országának ugyanis eszkatológikus dimenziója van: jelen van az időben, de teljes megvalósulása csak a történelem végeztével vagy beteljesedésével érkezik el.⁷²

A szentírási és patrisztikus szövegekből, illetve az egyházi Tanítóhivatal megnyilatkozásaiból nem olvashatók ki a Mennyek Országáa, Isten Országáa, Krisztus Országáa kifejezések, illetve ezek és az Egyház kapcsolatának egyértelmű jelentése. Az Egyház maga is misztérium, ezért egy emberi fogalom nem képes teljesen megragadni. Ezért mindezekről különböző teológiai magyarázatok adhatók. Mindazonáltal egyetlen lehetséges magyarázat sem tagadhatja vagy silányíthatja el bármi módon a Krisztus, az Ország és az Egyház kapcsolatát. Ugyanis „Isten Országáa, melyet a kinyilatkoztatásból ismerünk, nem választható el sem Krisztustól, sem az Egyháztól. (...) Ha az Országot elválasztjuk Jézus személyétől, az már nem Isten általa kinyilatkoztatott országáa. Ezzel meghamisítják mind az Ország jelentéstartalmát – így fennáll annak veszélye, hogy pusztán emberi, ideológiai értelemben fogják fel –, mind pedig Krisztus természetét, aki többé már nem Úrként jelenik meg, akinek minden alá van vetve (vö. *IKor 15,27*). Ugyanígy nem választható el az Ország az Egyháztól. Köztudott, hogy az Egyház nem önmagáért létezik, hiszen Isten Országára irányul, amelynek csírája jele és eszköze. Mégis, noha az Egyház más, mint Krisztus vagy az Ország, elválaszthatatlan kapcsolatban áll mindkettővel.”⁷³

19. Az Egyház és az Ország közötti elszakíthatatlan kapcsolat állítása azonban nem feledtetheti azt, hogy Isten Országáa még történelmi időszakában sem azonos az Egyház látható és társadalmi valóságával. Nem zárható ki ugyanis „Krisztus és a Szentlélek működése az Egyház látható keretein kívül”.⁷⁴ Ezért tekintettel kell lenni arra is, hogy „az Ország mindenkire vonatkozik: az emberi személyekre, a közösségekre, az egész világmindenségre. Ezért az Országért dolgozni annyit jelent, mint fölismerni és ápolni az emberiség történelmében jelenlévő és azt átformáló isteni törekvést. Az Országot építeni azt jelenti, hogy dolgozunk a gonosz minden formájától való megszabadulásért. Röviden: Isten Országáa az ő üdvözítő akaratának kinyilatkoztatása és megvalósítása a maga teljességében.”⁷⁵

⁶⁸ II. Vatikáni Zsinat, *Lumen gentium* konstitúció 5. pont; EV 1/290.

⁶⁹ Uaz 1. pont; EV 1/284.

⁷⁰ Uaz 4. pont; EV 1/288. Vö. Szent Ciprián, *De Dominica oratione* 23: CCL 3A, 105.

⁷¹ II. Vatikáni Zsinat, *Lumen gentium* konstitúció 3. pont; EV 1/286.

⁷² Vö. Uaz 9. pont; EV 1/310, valamint a *Didakhé*-ben olvasható, Istenhez intézett imádság (9,4: SC 248,176): „Egyházad gyűljön össze a Föld határaitól országodba”; (10,5: SC 248, 180): „Emlékezzél meg, Urunk, Egyházadról, ... szenteld meg és gyűjtsd össze a szélrózsza négy irányából országodba, melyet neki készítettél.”

⁷³ II. János Pál pápa, *Redemptoris missio* enciklika 18. pont; EV 12/585; vö. Uő: *Ecclesia in Asia* apostoli levél 17. pont; *L'Osservatore Romano* 1999. november 7. Az ország annyira elválaszthatatlan Krisztustól, hogy bizonyos értelemben azonos vele (vö. Órigenész, *In Math. hom.* 14,7: PG 13, 1197; Tertullianus, *Adversus Marcionem* IV, 33, 8: CCL 1, 634).

⁷⁴ II. János Pál pápa, *Redemptoris missio* enciklika 18. pont; EV 12/586.

⁷⁵ Uaz 15. pont; EV 12/580.

Az Isten Országá, Krisztus Országá és az Egyház közötti kapcsolat vizsgálása közben el kell kerülni az egyoldalú hangsúlyozásokat, például azon szemléletet, amely „a hangsúlyt egyértelműen az Országra helyezi, és »országközpontúnak« nevezi magát. Olyan Egyház képét rajzolja meg, amely nem önmagára gondol, hanem csak azzal törődik, hogy bizonyosságot tegyen az Országról, és szolgáljon neki. Úgy mondják, az ő egyházuk »másokért való egyház«, miként Krisztus »másokért élő ember« volt. (...) Pozitív szempontok mellett ez a nézet negatív vonásokat is tartalmaz, különösen amiatt, hogy képviselői hallgatnak Jézus személyéről. Az Ország, amelyről ők beszélnek, istenközpontú (teocentrikus), mert – mint mondják – Krisztust nem értik meg azok, akiknek nincs keresztény hitük, miközben a különböző népek, kultúrák és vallások az egyetlen isteni valóságban, bárminek is nevezik, ismét megtalálhatják egymást. Ezen az alapon a teremtés titkát helyezik előtérbe, mert ez megtalálható a különböző kultúrákban és vallásos nézetekben, de nem tudnak semmit a megváltás titkáról. Ezen túlmenően, a korábbi »egyházközpontú« szemlélet ellenhatásaként, és mert az Egyházat csupán jelnek tekintik, olyan Országot tételeznek föl, amely kizárja vagy jelentőségében alábecsüli az Egyházat.”⁷⁶ E tételek ellenkeznek a katolikus hittel, mert tagadják azt az egyedülálló kapcsolatot, mely Krisztus, az Egyház és Isten Országá között van.

---

⁷⁶ Uaz 17. pont; EV 12/583 k.

VI. Az Egyház és a vallások kapcsolata az üdvösséggel

20. Mindazokból, amikre fentebb emlékeztettünk, néhány szükségszerű következmény adódik, amelyekhez a teológiai reflexiónak igazodnia kell, ha el akarja mélyíteni az Egyház és a vallások kapcsolatát az üdvösséggel.

Mindenekelőtt szilárdan hinni kell, hogy „a zarándok Egyház szükséges az üdvösséghez. Mert egyedül Krisztus a közvetítő és az üdvösség útja, aki az ő testében, ami az Egyház, jelenik meg számunkra; ő maga pedig, kifejezetten hangsúlyozva a hit és a keresztség szükséges voltát (vö. *Mk 16,16; Jn 3,5*), egyúttal az Egyház szükségességét is megerősítette, melybe a keresztségen, mint ajtón át lépnek be az emberek.”⁷⁷ E tanítás nem állítható szembe Isten egyetemes üdvözítő akaratával (vö. *1Tim 2,4*); éppen ezért „e két igazságot együttesen kell szemlélnünk, ugyanis Krisztusban minden nép elnyerheti az üdvösséget, és ehhez az üdvösséghez szükséges az Egyház”.⁷⁸

Az Egyház „az üdvösség egyetemes szentsége”,⁷⁹ ezért – titokzatos módon mindig az üdvözítő Jézus Krisztussal, a Fövel egyesülten és neki alárendelten – Isten tervében elszakíthatatlan kapcsolatban van minden ember üdvösségével.⁸⁰ Azok számára, akik formálisan és látható módon nem tagjai az Egyháznak, „elérhető az üdvösség Krisztusban, egy olyan kegyelem által, amely, noha titokzatos módon az Egyházhoz kapcsolódik, formálisan mégsem teszi hozzátartozóvá őket, de a külső és belső helyzetükhöz mérten, kellő időben világosságot ad nekik. Ez a kegyelem Krisztusból árad, az ő áldozatának gyümölcse és a Szentlélek ajándéka.”⁸¹ Ez az üdvösség kapcsolatban van az Egyházzal, mely „az Atyaisten terve szerint a Fiú és a Szentlélek küldetéséből származik”⁸².

21. Arra a kérdésre, hogy Isten üdvözítő kegyelme – mely mindig Krisztuson keresztül a Szentlélekben adatik ajándékkul és mindig titokzatos kapcsolatban van az Egyházzal – miként jut el az egyes nem keresztényekhez, a II. Vatikáni Zsinat szűkszavúan annyit mondott, hogy Isten ezt a kegyelmet „egyedül az általa ismert utakon” adja.⁸³ A teológia dolgozik e téma elmélyítésén.

E teológiai munkát bátorítani kell, mert kétségtelenül hozzájárul Isten üdvözítő tervének és megvalósulása útjainak mélyebb megértéséhez. Mindazok után, amiket eddig mondtunk Jézus Krisztus közvetítő szerepéről és arról a „különleges és páratlan”⁸⁴ kapcsolatáról, mely az Egyházat az Isten Országához, lényegében az egyetemesen megváltó Jézus Krisztus Országához fűzi az emberek között, nyilvánvaló, hogy ellenkezne a katolikus hittel, ha az Egyházat pusztán úgy tekintenék, mint az üdvösség egyik útját a többi vallás mellett, melyek

⁷⁷ II. Vatikáni Zsinat, *Lumen gentium* konstitúció 14. pont; EV 1/322. Vö. *Ad gentes* határozat 7; EV 1/1105; *Unitatis redintegratio* határozat 3. pont; EV 1/507.

⁷⁸ II. János Pál pápa, *Redemptoris missio* enciklika 9. pont; EV 12/568. Vö. KEK 846–847.

⁷⁹ II. Vatikáni Zsinat, *Lumen gentium* konstitúció 48. pont; EV 1/416.

⁸⁰ Vö. Szent Ciprián, *De catholicae ecclesiae unitate* 6: CCL 3, 253–254; Szent Ireneusz, *Adversus Haereses*, III, 24,1: SC 211,472–474.

⁸¹ II. János Pál pápa, *Redemptoris missio* enciklika 10. pont; EV 12/569.

⁸² II. Vatikáni Zsinat, *Ad gentes* határozat, 2. pont; EV 1/1090. Az itt jelzett értelemben kell értelmezni az „extra Ecclesiam nullus omnino salvatur” (‘az Egyházon kívül senki sem üdvözülhet’) formulát (vö. IV. Lateráni Zsinat Cap. 1. *De fide catholica*: DS 802). Lásd még a Szent Officiumnak a bostoni érsekhez intézett levelét: DS 3866–3872.

⁸³ II. Vatikáni Zsinat, *Ad gentes* határozat 7. pont; EV 1/1104.

⁸⁴ II. János Pál pápa, *Redemptoris missio* enciklika 18. pont; EV 12/586.

mintegy kiegészítik az Egyházat, sőt lényegében egyenrangúak vele, s együtt irányulnak Isten eszkatológikus országa felé.

Kétségtelen, hogy a különféle vallási hagyományok hordoznak és fölkinálnak olyan vallásos elemeket, melyek Istentől származnak,⁸⁵ és részét alkotják annak, „amit a Szentlélek munkál az emberek szívében, a népek történelmében, a kultúrákban és a vallásokban”.⁸⁶ Valójában a többi vallás néhány imádsága és szertartása előkészíthet az Evangéliumra, amennyiben alkalmat adnak az emberi szívnek és nevelik arra, hogy az megnyíljon Isten tevékenysége előtt.⁸⁷ Ezen imádságoknak és szertartásoknak azonban nem lehet olyan isteni eredetet és olyan *ex opere operato* üdvös hatékonyságot tulajdonítani, mint ami a keresztyén szentségek sajátja.⁸⁸ Másrészt viszont nem tagadható, hogy bizonyos babonákból és más tévedésekből fakadó szertartások (vö. *1Kor 10,20–21*) inkább akadályt jelentenek az üdvösség útján.⁸⁹

22. Az üdvözítő Jézus Krisztus eljövételével Isten azt akarta, hogy az általa alapított Egyház az egész emberiség üdvösségének eszköze legyen (vö. *ApCsel 17,30–31*).⁹⁰ E hitigazság nem kisebbíti a tény, hogy az Egyház őszinte tisztelettel tekint a világ vallásaira, de radikálisan kizárja azt az indifferens felfogást, melyet „vallási relativizmus hat át és arra a vélekedésre vezet, hogy »az egyik vallás annyit ér, mint a másik«”.⁹¹ Amennyiben igaz, hogy a többi vallás követői elnyerhetik az isteni kegyelmet, az is igaz, hogy tárgyilagosan nézve súlyosan hátrányos helyzetben vannak azokkal szemben, akik az Egyházban az üdvösség eszközeinek teljességét birtokolják.⁹² „Az Anyaszentegyház gyermekei azonban el ne felejtsek, hogy kiváltságos helyzetüket nem saját érdemeiknek, hanem Krisztus különös kegyelmének kell tulajdonítaniuk; s ha nem válasszunk rá gondolattal, szóval és cselekedettel, nem csupán nem üdvözülnek, hanem szigorúbb ítélet alá is esnek.”⁹³ Érthető tehát, hogy az Egyház az Úr parancsának megfelelően (vö. *Mt 28,19–20*) és a minden ember iránti szeretet követelményeként „szüntelenül hirdeti és hirdetni is kell Krisztust, aki »az út, az igazság és az élet« (*Jn 14,6*), akiben az emberek megtalálják a vallásos élet teljességét, s akiben Isten mindeneket kiengesztelt önmagával”.⁹⁴

A pogányokhoz szóló küldetés a vallásközi dialógusban is „ma éppúgy, mint mindig, szükséges és fontos.”⁹⁵ „Isten »azt akarja, hogy minden ember üdvözüljön és eljusson az igazság megismerésére« (*1Tim 2,4*). Isten mindenki üdvösségét az *igazság* megismerése által akarja. Az üdvösség az igazságban van. Akik engedelmeskednek az igazság Lelke indításának, már az üdvösség útján vannak; az Egyháznak azonban, akire rábízott ez az igazság, elébe kell mennie az ember vágyának, és vinnie kell neki az igazságot. Az Egyháznak, mivel hiszi, hogy az üdvösség terve egyetemes, missziósnak kell lennie.”⁹⁶ A dialógus tehát, bár része az evangelizáló küldetésnek, csupán egyike az Egyház pogány

⁸⁵ Az isteni igé magvai (semina Verbi) ezek, melyeket az Egyház örömmel és tisztelettel ismer el (vö. II. Vatikáni Zsinat, *Ad gentes* határozat 11. pont; EV 1/112; *Nostra Aetate* nyilatkozat, 2. pont; EV 1/857).

⁸⁶ II. János Pál pápa, *Redemptoris missio* enciklika 29. pont; EV 12/607.

⁸⁷ Vö. uo.; KEK 843.

⁸⁸ Vö. Trienti Zsinat, *De sacramentis* dekrétum 8. can. de sacramentis in genere: DS 1608.

⁸⁹ II. János Pál pápa, *Redemptoris missio* enciklika 55. pont; EV 12/656.

⁹⁰ Vö. II. Vatikáni Zsinat: *Lumen gentium* konstitúció 17. pont; EV 1/327; II. János Pál pápa, *Redemptoris missio* enciklika 11. pont; EV 12/570–572.

⁹¹ II. János Pál pápa, *Redemptoris missio* enciklika 36. pont; EV 12/618.

⁹² Vö. XII. Pius pápa, *Mystici corporis* enciklika: DS 3821.

⁹³ II. Vatikáni Zsinat, *Lumen gentium* konstitúció 14. pont; EV 1/323.

⁹⁴ II. Vatikáni Zsinat, *Nostra Aetate* nyilatkozat 2. pont; EV 1/857.

⁹⁵ II. Vatikáni Zsinat, *Ad gentes* határozat 7. pont; EV 1/1104.

⁹⁶ KEK 851; vö. 849–856.

missziójának tevékenységei között.⁹⁷ A dialógus föltételezte egyenrangúság (paritás) a felek személyi méltóságára vonatkozik, nem tanításuk tartalmára, még kevésbé az emberré lett Isten, Jézus Krisztus és a többi vallásalapító közötti egyenlőségre. A szeretettől vezérelve és a szabadságot tiszteletben tartva⁹⁸ az Egyháznak elsősorban az a kötelessége, hogy hirdesse minden embernek az igazságot, melyet az Úr véglegesen kinyilatkoztatott, s hirdesse, hogy a keresztség és a többi szentség által meg kell térni Jézus Krisztushoz és ragaszkodni kell az Egyházhoz, annak érdekében, hogy az Atya, Fiú és Szentlélek Isten közösségében való részesedés teljes lehessen.

A bizonyosság Isten egyetemes üdvözítő akarata felől nem fékezi, hanem éppen serkenti az üdvösség és az Úr Jézus Krisztushoz való megtérés hirdetésének sürgető kötelességét.

---

⁹⁷ Vö. II. János Pál pápa, *Redemptoris missio* enciklika 55. pont; EV 12/656; *Ecclesia in Asia* apostoli levél 31. pont.

⁹⁸ II. Vatikáni Zsinat, *Dignitatis humanae* nyilatkozat 1. pont; EV 1/1042–1044.

Befejezés

23. A jelen nyilatkozat, mely megismétel és tisztáz néhány hitigazságot, Pál apostol példáját akarja követni, aki a korintusi híveknek ezt írta: „Mindenekelőtt azt hagytam rátok, amit magam, is kaptam” (1Kor 15,3). Néhány problematikus, sőt téves állítással szemben a teológiai reflexiónak újra meg kell erősítenie az Egyház hitét, s meggyőző és hatékony módon számot kell adnia reménységéről.

A II. Vatikáni Zsinat atyái az igaz vallásról szólva kijelentették: „Hisszük, hogy ez az egyetlen igaz vallás a katolikus és apostoli Egyházban létezik, melyre az Úr Jézus rábízta a feladatot, hogy terjessze el az összes ember között, mondván apostolainak: »Menjetek tehát, tegyétek tanítványommá mind a népeket. Kereszteljétek meg őket az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevében, és tanítsátok meg őket mindannak megtartására, amit parancsoltam nektek« (Mt 28,19–20). Minden embernek kötelessége tehát, hogy keresse az igazságot – főleg Istenre és az Ő Egyházára vonatkozóan –, s azt megismerve tegye magáévá és ragaszkodjék hozzá.”⁹⁹

Krisztus kinyilatkoztatása a történelemben „az igazi vezércsillag”¹⁰⁰ az egész emberiség számára: „az igazság, amely maga Krisztus, egyetemes tekintélyű”.¹⁰¹ Krisztus misztériuma felülmúlja az idő és a tér minden korlátját, és megvalósítja az emberiség családjának egységét: „A különböző helyekről és kultúrákból származó emberek Krisztusban mind arra hivatottak, hogy részesüljenek Isten gyermekei családjának egységében. (...) Jézus lerombolja a válaszfalakat, s az egységet egyedülálló és magasrendű formában, az ő misztériumában való részesedés által teszi valóságossá. Ez az egység olyan mély, hogy az Egyház Szent Pállal együtt elmondhatja: »Nem vagytok többé idegenek és jövevények, hanem a szentek polgártársai, és Isten házanépe vagytok«.” (Ef 2,19).¹⁰²

II. János Pál pápa az alulírott bíboros prefektusnak 2000. június 16-án adott kihallgatáson a jelen nyilatkozatot – melyet a Hittani Kongregáció teljes ülése elfogadott – biztos tudással és a maga apostoli tekintélyével jóváhagyta és megerősítette, és elrendelte közzétételét.

Kelt Rómában, a Hittani Kongregáció székhelyén,
2000. augusztus 6-án, Urunk színeváltozása ünnepén.

Joseph Ratzinger
bíboros
prefektus

Tarcisio Bertone SDB
nyugalmazott vercelli érsek
titkár

⁹⁹ Uo.

¹⁰⁰ Vö. II. János Pál pápa, *Fides et ratio* enciklika 15. pont.

¹⁰¹ Uaz 92. pont.

¹⁰² Uaz 70. pont.